

Standard of Lviv University “Ukrainian as a Foreign language” and Certification Exam

Danuta Mazuryk

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Ivan Franko National University of L'viv, Ukraine

Email: danuryk@gmail.com

Abstract

The article touches on the problem of teaching Ukrainian as a foreign language for specific purposes and describes new edition of Lviv University Standard "Ukrainian as a foreign language". The article describes one of the methods of examination and assessment criteria of determination level of language proficiency in Ukrainian as the foreign language – complex test; shows what criteria can be used during direct or indirect assessment and analysis results of practice exam. The experience of applying the standard of Lviv University proves that detailed and clear requirements, objectivity of assessment, independence of examiners, clarity of criteria are the best arguments in favor of a comprehensive exam. Author are proposing to apply the test methods and principles of assessment and interpretation of the results and value to improve the teaching of Ukrainian language as a foreign language. Author names the factors that determine further using illustrative scales of Lviv University Standard "Ukrainian as a foreign language" for creating national system certification level of language proficiency in Ukrainian as the foreign language.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, levels of the Ukrainian as a foreign language, Language Standard, assessment, complex test, illustrative scale, language skills.

СТАНДАРТ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА» І СЕРТИФІКАЦІЙНИЙ ІСПИТ

Данута Мазурик

Анотація

У статті розглянуто проблеми викладання української мови як іноземної для конкретних цілей та описано нове видання Стандарту Львівського університету "Українська мова як іноземна". У статті акцентовано на одному із методів іспитування та критеріях оцінювання рівня володіння українською мовою як іноземною – комплексний тест; показано, які критерії можуть бути використані під час прямого чи опосередкованого оцінювання та аналізу результатів іспиту. Досвід застосування Стандарту Львівського університету доводить, що детальні та чіткі вимоги, об'єктивність оцінювання, незалежність екзаменаторів, чіткість критеріїв є найкращими аргументами на користь комплексного іспиту. Автор пропонує використати методи тестування та принципи оцінки та інтерпретації результатів для вдосконалення викладання української мови як іноземної. Автор називає фактори, що визначають подальше використання ілюстративних шкал стандарту Львівського університету "Українська мова як іноземна" для створення національної системи сертифікації рівня володіння мовою українською мовою як іноземною.

Ключові слова: українська мова як іноземна, рівні української мови як іноземної, мовний стандарт, оцінювання, комплексний тест, ілюстративна шкала, мовні навички.

Постановка проблеми. Інтеграція України в міжнародний науково-освітній та культурно-інформаційний простір посилила зацікавленість до вивчення української мови як іноземної (УМІ). Приєднання України 2005 року до Болонського процесу, збільшило кількість програм обміну між українськими та закордонними університетами, що своєю чергою позначилося на числі іноземних студентів, охочих опанувати українську. Водночас за кордоном збільшується кількість академічних осередків (Університет Альберти (Канада), Кембриджський університет (Великобританія), Гарвардський університет (США), Грайфсвальдський університет (Німеччина), Корейський університет іноземних мов Ханкук (Республіка Корея), Софійський університет ім Климента Охридського (Болгарія), Белградський університет (Сербія), Загребський університет (Хорватія), Вроцлавський університет (Польща) та ін.), які дають змогу іноземцям вивчати українську мову. З огляду на це збільшується зацікавлення як і з боку тих, хто навчає, так і з боку тих, хто навчається, щодо сертифікації набутих знань з української мови як іноземної. Зростають запити на отримання відповідного документа (Сертифіката), який засвідчував би рівень володіння українською мовою як іноземною. На шляху до запровадження національної системи тестування і міжнародного сертифікаційного іспиту з української як іноземної важливо вивчити досвід тих наукових та освітніх осередків, де питання викладання та оцінювання української мови як іноземної має певні традиції і результати. Серед них – Львівський національний університет імені Івана Франка.

Трохи історії. Шлях до запровадження у Львівському університеті тестування з української мови як іноземної був не простим. Із відновленням незалежності України саме Львівський університет став в авангарді запровадження україномовного навчання іноземних студентів. Тут у 1992 році вперше в Україні розпочали викладання української мови як іноземної у вищій школі, тут був створений перший в незалежній Україні підручник з української мови як іноземної для підготовчих відділень українських університетів, укладена перша в Україні навчальна програма з УМІ, тут запровадили тестову перевірку знань з УМІ. Ще в далекому 2003 році викладачі підготовчого відділення для іноземних

громадян Львівського національного університету імені Івана Франка запропонували випускникам складати іспит у формі комплексного оцінювання, яке відбувалося у два етапи: письмовий та усний. Письмовий етап охоплював чотири види роботи:

1) тестові завдання множинного вибору, які мали на меті перевірити діапазон лексичних та граматичних умінь іноземного студента;

2) текст для читання і тестові завдання до нього, які виявляли ступінь розуміння прочитаного;

3) тестові завдання на розуміння прослуханого тексту (аудіювання);

4) завдання «відкритого» типу для перевірки навичок письма: іноземний студент мав дати письмові відповіді на запитання за опорним текстом та створити власне письмове повідомлення на задану тему.

Усний етап передбачав два види продуктивної мовленнєвої діяльності: монолог та участь у діалозі з екзаменатором.

Усі завдання було максимально уніфіковано для того, щоб усунути суб'єктивність і випадковість в оцінці знань. Запровадження такого комплексного іспиту дало добрі результати, його позитивно сприйняли студенти та викладачі, бо результат давав змогу достатньо об'єктивно оцінити комунікативну компетенцію студента-іноземця, детально проаналізувати його уміння з усіх видів мовленнєвої діяльності з тим, щоб чітко визначити рівень володіння українською мовою.

У 2006–2007 роках комплексний іспит Львівського національного університету отримав міжнародне визнання. Запорукою цього стала співпраця Львівського університету імені Івана Франка з Міністерством освіти провінції Альберта в Канаді, Управлінням народних шкіл провінції Альберти та з Методичним Центром Української мови при Канадському інституті українознавчих студій університету Альберти. У результаті було започатковано тестування з УМІ серед учнів випускних класів шкіл із двомовним (англо-українським) навчанням провінції Альберта, яке триває до сьогодні (лише виклики пандемії коронавірусу зумовили відміну іспиту в 2020 р.). Для української двомовної програми в Канаді цей іспит має надзвичайно важливе значення через низку факторів: він сприяє підвищенню престижу української двомовної програми, оскільки аналогічні іспити міжнародного рівня проводять інші двомовні програми

в Канаді (французька, іспанська, німецька та китайська), іспит є об'єктивним і незалежним засобом в оцінюванні рівня володіння українською мовою з боку канадських учнів-випускників двомовних програм, результати екзамену щорічно засвідчують, що більшість випускників володіє українською мовою на рівні, що відповідає міжнародному критерієві B1.

Сучасний стан: загальні положення. Ураховуючи позитивні результати запровадження комплексного оцінювання рівня володіння українською мовою як іноземною, відповідаючи на виклики сучасного глобального світу у сфері освіти і реалізуючи багатолітній досвід із викладання української мови як іноземної, Вчена рада Львівського національного університету імені Івана Франка 29 лютого 2012 року затвердила Стандарт Львівського університету «Українська мова як іноземна (рівні загального володіння)». Стандарт Львівського національного університету імені Івана Франка з української мови як іноземної став першим документом в Україні, який визначав шкалу рівнів володіння українською мовою як іноземною, містив опис вимог до кожного з рівнів та процедуру проведення тестування.

Нова удосконалена редакція Стандарту Львівського університету з української мови як іноземної була схвалена 31 жовтня 2018 року. Завдяки вищеназваному Стандарту іноземні громадяни чи особи без громадянства, незалежно від того, де вони вивчали українську мову, за якими програмами і планами, можуть зареєструватися на іспит і, успішно склавши його, отримати відповідний сертифікат Львівського університету. На сьогодні це єдиний в Україні документ, який засвідчує рівень володіння українською мовою як іноземною, встановлений на підставі складання комплексного сертифікаційного іспиту відповідно до вимог Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment) та за нормами ALTE (Association of Language Testers in Europe).

Стандарт Львівського національного університету імені Івана Франка з української мови як іноземної – це стратегічний документ і для освітньої

політики, і для мовної політики, і для міжнародної політики України, який посилює престиж української мови у світі.

Стандарт Львівського національного університету імені Івана Франка з української мови як іноземної уніфікує систему вимог до володіння українською мовою. Він подає чіткий перелік комунікативних умінь і навичок на кожному рівні (від A1 до C2) за всіма видами мовленнєвої діяльності (слухання, читання, письмо, говоріння), містить сукупність норм і положень, що окреслюють комунікативні вимоги (мовні і мовленнєві) до кожного із запроваджених рівнів володіння українською мовою як іноземною. Поняття рівня володіння українською мовою як іноземною визначено як документально підтверджений *ступінь якості* комунікативних умінь і навичок з української мови, які дають змогу особі, яка досягнула його, здійснювати українською мовою визначені види діяльності. Шкала рівнів виглядає так:

Початковий	– (A 1)
Базовий	– (A 2)
Рубіжний	– (B 1)
Середній	– (B 2)
Високий	– (C 1)
Вільне володіння	– (C 2)

Початковий рівень засвідчує часткове ознайомлення зі структурою і системою української мови та можливість простого, короткого і тематично обмеженого спілкування в прогнозованих повсякденних ситуаціях.

Базовий рівень визначає опорні риси володіння українською мовою як іноземною і засвідчує можливість вибіркового спілкування в прогнозованих повсякденних ситуаціях.

Рубіжний рівень засвідчує можливість розгорнутого спілкування у повсякденних ситуаціях та в умовах комунікації з елементами непередбачуваності. Рубіжний рівень володіння українською мовою як іноземною Львівський університет визначає як необхідний для всіх іноземних громадян та осіб без громадянства, щоб розпочати навчання в університеті (крім підготовчого відділення).

Середній рівень свідчить про можливість ефективного спілкування в україномовному (зокрема, професійному) середовищі з усвідомленим використанням більшості виражальних засобів.

Високий рівень свідчить про можливість компетентного спілкування в україномовному (зокрема, професійному) середовищі з довільним використанням усіх виражальних засобів (у т. ч. галузевої термінології, професіоналізмів, найуживаніших ідіом).

Рівень **вільного володіння** свідчить про можливість незалежного спілкування в україномовному (зокрема, професійному) середовищі із невимушеним і творчим використанням усіх виражальних засобів (у т. ч. ідіом, перифраз, метафор, символів, термінології визначеної галузі).

У Стандарті Львівського університету кожен рівень володіння українською мовою як іноземною описаний за чотирма видами мовленнєвої діяльності у формулюваннях, які корелюють із дескрипторами Загальноєвропейських рекомендацій. Наведемо як приклад фрагменти опису рівня B1. Для **слухання** загальний перелік умінь містить твердження *«розуміє основний зміст чіткого нормативного висловлювання на відомі теми, у межах повсякденної та професійної сфер (на роботі, під час навчання, на дозвіллі тощо)»; «уміє виокремити конкретні відомості, що містяться в усному висловлюванні з чіткою структурою (вибіркове розуміння)»; «уміє виокремити головну і супровідну інформацію, основний зміст і специфічні деталі в кожній змістово-завершеній частині повідомлення (детальне розуміння)»* тощо. Для **читання** загальний перелік умінь містить твердження на зразок: *«розуміє чітко написані інструкції щодо користування технічним обладнанням, предметами побуту»; «може знайти головну інформацію в повсякденних матеріалах, таких як: листи, брошури та короткі офіційні документи»; «може достовірно витлумачити позицію автора тексту і зроблені висновки»*... Для **письма** загальний перелік умінь містить твердження: *«уміє писати особисті листи та висловлювати думки на абстрактні теми або на теми культури»; «уміє заповнити формуляр чи бланк, наприклад, на пошті, у банку, у поліклініці, в офісі»; «уміє описати подію, очевидцем або учасником якої він / вона був / була»* і т.д. Для **говоріння** загальний перелік умінь містить твердження щодо

монологічного мовлення, на кшталт: «*уміє* стисло пояснювати власні думки, плани, діяльність; *уміє* описувати людей, місця, предмети, події і дії»; і щодо діалогічного, на зразок: «*уміє* отримати, передати й уточнити просту фактичну інформацію, хоча іноді потребує повторення окремих слів і фраз»; «*уміє* без підготовки вступати в розмову на відомі теми» тощо. Для кожного виду мовленнєвої діяльності є вказані **типи текстів**, з якими мають вміти працювати претенденти чи які мають уміти створювати (наприклад, розповідь, опис, інструкція, комплімент, оголошення...), а також перелік **комунікативних ролей**, в яких претендент повинен уміти реалізувати власні потреби (наприклад, незнайомец / незнайомка; член сім'ї, родич / родичка; продавець / продавчиня, покупець / покупчиня; пацієнт / пацієнтка; пасажир / пасажирка...).

Опис кожного рівня доповнено трьома каталогами: Каталог А. Перелік комунікативних намірів; Каталог Б. Тематичний каталог; Каталог В. Зміст мовної компетенції. Особливо хочемо зацентувати на змісті мовної компетенції. Відповідно до принципу комунікативної доцільності оцінювання знань про систему і структуру української мови відбувається на основі тих завдань, які передбачені для тестування умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності. Тому сертифікаційний іспит не містить тестових завдань на граматику чи лексику. Претенденти повинні показати те, як вони уміють розпізнавати і використовувати граматично правильні мовні форми для вираження власних намірів у межах комунікативних потреб, зазначених у тематичному каталозі до кожного рівня. Знання граматики та лексичний діапазон претенденти показують під час виконання письмових завдань та в ході усної частини іспиту. Жодна із частин іспиту не передбачає тестування правил чи презентації повних словозмінних чи словотвірних парадигм.

Доповнення дескрипторів кожного рівня тестами-прикладми й описом процедури сертифікаційного іспиту стане в нагоді і самим претендентам, які завдяки докладно виписаній процедурі і зразкам тестів зможуть краще підготуватися до сертифікаційного іспиту, і викладачам та керівникам освітніх закладів, які зможуть орієнтуватися в роботі на вимоги до рівнів володіння українською як іноземною і відповідно корегувати навчальні

програми. Детально із Стандартом Львівського університету з української мови як іноземної можна ознайомитися за покликанням <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/Standart-L-vivs-koho-universitytetu-ukrains-ka-mova-iak-inozemna-.pdf>.

Висновки. Стандарт Львівського національного університету імені Івана Франка з української мови як іноземної і сертифікаційний іспит на визначення рівня володіння українською мовою як іноземною засвідчують:

- проєвропейський напрям освітньої та мовної політики Львівського національного університету імені Івана Франка;
- прагнення Львівського національного університету імені Івана Франка з української мови як іноземної до співпраці з Європейським центром сучасних мов при Раді Європи;
- визнання українського мовного сертифікату Львівського національного університету імені Івана Франка з української мови як іноземної у всьому світі.

References

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (2001). Language Policy Division, Council of Europe, Strasbourg.

ALTE (Association of Language Testers in Europe, from: <http://www.alte.org/>